

STRATEGIC ANALYSIS OF THE ACCOUNTANT COMPETENCY PROFILE IN THE CONTEMPORARY CONDITIONS OF WORKING

Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD

Dimitar A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov

g.chipriyanova@uni-svishtov.bg

***Abstract:** The accounting profession, one of the “eternal” professions, both in Bulgaria and around the world, is in a continuous process of modeling in response to the dynamic situation on the labor market, new contemporary conditions of working and all other challenges.*

This requires an assessment of the developing prospects, respectively changes in the nature of the accounting profession as well as searching for the answers to questions such as how the accounting profession will be among the most sought after professions in the contemporary conditions of working, what kind of accounting professionals will be needed in the medium- and long-range future, what new knowledge, skills and competencies will be required for successful realization on the labor market. The purpose of the research is to perform the strategic analysis as an effective tool to accumulating up-to-date information – a solid basis for the deployment of options for solutions and their subsequent implementation.

***Keywords:** accounting, accountant competency profile, strategic analysis, SWOT-analysis*

**СТРАТЕГИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ПРОФЕСИОНАЛНИЯ
ПРОФИЛ НА СЧЕТОВОДИТЕЛЯ ПРИ СЪВРЕМЕННИТЕ
УСЛОВИЯ НА РАБОТА**

доц. д-р Галина Чиприянова

Стопанска академия „Димитър Апостолов Ценов“ – Свищов

g.chipriyanova@uni-svishtov.bg

***Резюме:** Професията счетоводител, една от „вечните“ професии, както в България, така и по света, е в непрекъснат процес на моделиране в отговор на динамичната конюнктурна обстановка на пазара на труда, новите условия на работа и всички други предизвикателства. Това налага оценяване на състоянието и перспективите за развитие, респ. промени в характера на счетоводната професия и търсенето на отговори на въпроси като това как счетоводната професия ще бъде сред търсените професии при новите условия на работа, какви счетоводни специалисти ще са необходими в средносрочен и дългосрочен план, какви нови знания, умения, компетенции и компетентности следва да притежават те за успешна реализация на пазара на труда. За целта ще бъде извършен стратегически анализ в предназначението му на ефективен инструмент за акумулиране на актуална информация – солидна база за разгръщане на варианти за решения, избор на решения и тяхното последващо внедряване.*

***Ключови думи:** счетоводство, професията счетоводител, стратегически анализ, SWOT-анализ*

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Промените на пазара на труда през последните години, изискват актуализиране на съдържанието, въплътено в професията *счетоводител*.

От една страна, дигитализацията и дигиталната трансформация на съществуващи и нови дейности и процеси през последните години е ориентирана към генериране на повече приходи за бизнеса, оптимизация на управленските процеси и нова потребителска стойност. Основната идея се свързва с усвояването на нови проекти и нови дейности чрез активното използване на дигиталните технологии, оптимизиране на процесите, изграждането на подходящи мостове между звената и подсистемите (вход и изход на системите и данните), които рефлектират и върху счетоводната система на предприятията.

От друга страна, дигиталната икономика и увеличаване броя на електронните административни и публични услуги, електронните услуги на НАП, НОИ, НЗОК, ДФЗ и други предполагат адекватни умения за работа с тях.

Освен това икономиката в световен мащаб определено е динамична величина. Свидетели сме на бързи изменения и нововъведения в корпоративния свят. “Тези фундаментални промени... промениха структурата на корпорациите...” (Грозева, 2019, стр. 13). Непрекъснато се появяват нови бизнеси, нови сделки, нови начини на разплащания между контрагентите от страните от ЕС и извън ЕС, нови валути (виртуални пари) и други, които следва добре да се познават и правилно, надеждно и достоверно да се интерпретират за целите на счетоводството.

И не на последно място, за изминалата една година наблюдаваме икономически сътресения и глобални промени (и проблеми) на пазара на труда по цял свят, в т.ч. ръст на безработицата, дистанционна работа,

електронен модел на работа, хибриден модел на работа, виртуални офиси и други.

Това по естествен начин налага и нов поглед към комплекса от знания, умения, компетенции и компетентности, които трябва да притежава счетоводният специалист за успешна реализация на пазара на труда. Едно удачно решение в тази връзка би могло да бъде извършването на стратегически анализ на професионалния профил на счетоводителя при съвременните условия на работа.

Целта на изследването е посредством провеждането на стратегически анализ да се визуализират възможностите за бъдещото усъвършенстване на професионалния профил на счетоводителя у нас.

Стратегическият анализ е ключов етап от процеса на стратегическо планиране и управление. Той дава солидна база за разгръщане на последващи варианти за решения, избор на решения и тяхното последващо внедряване. Стратегическият анализ спада към т.нар. фаза на „стратегическо мислене“, при което се откриват възможностите за усъвършенстване и развитие. Това се прави естествено на основата на притежаваните ресурси и съобразно приоритети за развитие. Утвърдено е схващането, съгласно което стратегическият анализ трябва да се осъществи в три плоскости:

Първо, анализ на външните фактори.

Второ, анализ на вътрешните фактори.

Трето, анализ на взаимодействието между външни и вътрешни фактори.

Традиционният подход при използването на стратегическия анализ кореспондира със съотнасянето му с конкретна организация или система. В настоящият доклад ние ще приложим инструментариума на стратегическия анализ по един по-различен и оригинален по своя характер начин и ще

използваме тази утвърдена технология, за да оценим професионалния профил на счетоводителя в контекста на динамичния пазар на труда, съвременните условия на работа, нормативните промени, професиите на бъдещето. Нашите очаквания са, че по този начин ще могат точно да се визуализират важни възможности, а така също и заплахи пред бъдещото развитие на тази така значима професия. Разчитаме също, че чрез използването на стратегически анализ, много ясно ще се открият и силните и слабите страни на профила на счетоводителя към настоящия момент (у нас). Очакванията са всичко това да даде една солидна информационна база и така получените резултати да послужат като насоки и възможности за по-нататъшно усъвършенстване на професионалния профил на счетоводителя при настоящите условия. Финалната цел е в дългосрочен план да се подобрят характеристиките на професионалния профил на счетоводителя и да се повиши ефективността на извършваните от него дейности и задачи.

2. АНАЛИЗ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Началото на стратегическият анализ на професионалния профил на счетоводителя при съвременните условия на работа е свързано с оценяване на условията на околната среда. Това е важно, защото през последните години се наблюдава тенденцията за т.нар. „отворен“ характер на професията *счетоводител* и най-вече способността на счетоводителя да се приспособява към средата (пазара на труда) като един от ключовите фактори за успешна реализация.

Анализът на околната среда започва с оценяване на реалните и потенциални работодатели. Последователно се анализират пазара на труда – търсене на счетоводен персонал и поведението на работодателите при новите

условия на работа. За акумулирането на достоверна информация предлагаме следната форма (вж. Табл. 1):

Таблица 1. Форма за анализ на работодателите на счетоводен персонал. (Чиприянов, 2009, стр. 55)

Параметри	Влияние				
	Негативно			Позитивно	
	-2	-1	0	1	2
Количествени параметри -пазарен обем на счетоводните услуги -пазарен потенциал на счетоводните услуги -пласментен обем -пласментен потенциал -пазарен дял, в т.ч. -в България -в чужбина					
Качествени параметри -структура на работодателите -критерии за наемане на счетоводен персонал -изисквания към квалификацията на счетоводния персонал -процес на наемане на счетоводен персонал -стил на работодателите					

След работодателите се анализират конкурентите или това са всички практикуващи (упражняващи) професията *счетоводител* кадри на пазара на труда (в широк смисъл) или участниците в конкретен конкурс за заемане на счетоводна длъжност (в тесен смисъл). Доброто познаване на конкурентите (професионален опит, стаж, заемани длъжности и позиции, отговорности,

сертификати, владее на езици, ползван счетоводен софтуер и ERP системи, предишни работодатели, в т.ч. чуждестранни и други) генерира ползи като възможност за точна самооценка (преценка) за актуални счетоводни знания, умения и способности, компетенции и компетентности. Подобна диагностика, характеризираща релацията *практикуващ счетоводната професия – конкурент(и)*, цели разкриването на областите, в които се идентифицират слабостите на кандидата, съответно направленията, в които да се фокусира за придобиване на допълнителна подготовка и самоусъвършенстване. За целта препоръчваме следната форма за набиране на информацията (вж. Табл. 2):

Таблица 2 Форма за анализ на конкурентите
(Чиприянов, 2009, стр. 57)

Насоки за анализ	Влияние				
	негативно			позитивно	
	-2	-1	0	1	2
Силни и слаби страни на конкурентите (практикуващите счетоводната професия кадри) -в България -в чужбина					
Цели и бъдещи стратегии на конкурентите (практикуващите счетоводната професия кадри) -в България -в чужбина					
Корпоративна култура на конкурентите (практикуващите счетоводната професия кадри) -в България -в чужбина					

Следва анализ на пазара на труда на счетоводен персонал. Цели се установяването на общата привлекателност към счетоводните работни позиции в зависимост от реалните и потенциалните участници на пазара на труда. С голямо значение е изследване динамиката на неговото развитие предвид интензивните промени в начина на живот и условията на работа у нас и в чужбина. Първоначално оценяването би могло да се извърши в следните направления: големина (дял), растеж, структура, тенденции за развитие и други. На един следващ етап биха могли да се анализират взаимоотношенията между участниците на пазара на труда на счетоводен персонал, потенциалните нови участници, тенденциите пред професията, счетоводителят на бъдещето, услуга заместител и други. Препоръчва се следната форма за работа (вж. Табл. 3):

Анализът на околната среда приключва с оценяване на факторите на макро обкръжаващата среда, т.нар. външни фактори, върху които в много малка степен (с малки изключения) може да се оказва влияние. Тяхното значение се предопределя от това, че те оказват едно по-общо и цялостно въздействие върху отделните социално-икономически системи и техните елементи, влияят опосредствено и за това много често се наричат фактори на макросредата. Тук спадат фактори като:

Таблица 3. Форма за анализ на пазара на труда на счетоводен персонал. (Чиприянов, 2009, стр. 59-60)

Насоки за анализ	Влияние				
	Негативно			Позитивно	
	-2	-1	0	1	2
Големина на пазара на труда на счетоводен персонал -в България -в чужбина					
Растеж на пазара на труда на счетоводен персонал -в България -в чужбина					
Структура на пазара на труда на счетоводен персонал -в България -в чужбина					
Тенденции за развитие на пазара на труда на счетоводен персонал -в България -в чужбина					

Демографски фактори – изследват се обективно присъщите на населението признаци, като численост, възрастово-полова структура, миграции и други. Тяхното значение се предопределя от това, че те оказват ключово въздействие върху състоянието и тренда на развитие, в случая на пазара на труда на счетоводен персонал.

Икономически фактори – анализират се статуса и тенденциите в изменението на макро-показателите. Анализът е двустранен – както във връзка с общото състояние със стопанството, така и във връзка със

състоянието на различните икономически субекти. Наблюдават се показатели като БВП, платежен баланс, инфлация, ниво на доходите, безработица, монетарна политика и други.

Технологични фактори – търсят се възможности за спечелване на технологични конкурентни предимства. Изследват се показатели като трансфер на технологии, степен на владение на технологиите, разкриване на нови дейности, разширена дигитализация и автоматизация на счетоводните процеси и други.

Нормативни фактори – нормативно-правната уредба се анализира като фактор, който регламентира отношенията между участниците на пазара на труда на счетоводен персонал. Изследват се показатели като степен на познаване на счетоводното законодателство в страната и чужбина, данъчното законодателство в страната и чужбина, трудовото законодателство в страната и чужбина и други.

Социални фактори – те формират поведението на потребителите на счетоводната услуга и в по-общ смисъл на средата като цяло.

Политически фактори – политическата стабилност, респ. нестабилност се изследва като фактор, определящ редица индикатори на общо-икономическото състояние и оказваща влияние върху корпоративната активност.

Други фактори, като работодателите и работодателските организации, пазара на труда, конкурентите и други – оказват влияние по-директно и се причисляват към т.нар. микросреда.

3. АНАЛИЗ НА ВЪТРЕШНИТЕ ФАКТОРИ

Този анализ, като втора фаза от стратегическия анализ, е ориентиран към оценка на вътрешно присъщите характеристики на професионалния

профил на счетоводителя. Водещата цел тук е да се формулират неговите силни и слаби страни, изследвани чрез вътрешно-присъщите компоненти. На тази основа след това се дефинират такива действия и мерки, които да благоприятстват възползването от силните страни и отстраняването, респ. компенсирането на изоставането при слабите страни.

Едно удачно решение тук е да се изготви профил на силните и слабите страни, като за целта се използват следните фактори (измерения) и индикатори за тяхната оценка:

√ I група *придобита образователно-квалификационна степен:*

- * ОКС „бакалавър“ по специалността;
- * ОКС „бакалавър“ по друга специалност;
- * ОКС „магистър“ по специалността;
- * ОКС „магистър“ по друга специалност;
- * ОНС „доктор“ по специалността;
- * ОНС „доктор“ по друга специалност.

√ II група *допълнителна професионална подготовка/квалификация:*

- * специализации;
- * квалификации;
- * сертификати от обучителни курсове и участия в семинари;
- * сертифицирани по ACCA, CIMA, CFA, FRM, CPA и други.

√ III група *технологични умения:*

- * компютърни;
- * софтуерни;
- * MS Excel, Pivot таблици.

√ IV група *езикови умения:*

* владеене на 1 чужд език / степен на владеене (A1, A2, B1, B2, C1, C2, Cambridge English Certificate, други международни сертификати);

* повече от 1 чужд език.

4. АНАЛИЗ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ ВЪНШНИ И ВЪТРЕШНИ ФАКТОРИ

Този анализ води до една цялостна оценка на благоприятните възможности и потенциалните рискове, както и на силните и слабите страни. По този начин успешно би могло да се определи текущото състояние на професионалния профил на счетоводителя, което е условие за адекватно определяне на приоритетите от стратегически порядък и конкретните мерки. Едно популярно решение при избора на методически инструмент в тази насока е SWOT-анализ (анализ на възможностите и заплахите, на силните и слабите страни). По своята същност SWOT-анализ е метод за съпоставяне на вътрешните характеристики с външните дадености, както следва (вж. Табл. 4)

Едно още по-добро решение при анализа на взаимовръзката между външни и вътрешни фактори е да се приложи динамичният SWOT-анализ. Той благоприятства проследяването на трендовете и взаимоотношенията в развитието на влияещите фактори, като се започне от настоящия етап и се визуализира ясно постигнатия напредък по посока на бъдещото целево състояние.

Таблица 4. SWOT-анализ

ВЪНШНИ ФАКТОРИ	
<i>ВЪЗМОЖНОСТИ</i>	<i>ЗАПЛАХИ</i>
● аутсорсинг услуги в условията на глобализация	● твърде голям брой на завършилите висше образование по специалността (ОКС „бакалавър“ или ОКС „магистър“)
● високи стимули за развитие и израстване, наблюдаващо се най-вече в счетоводни и одиторски предприятия с висок дял на чуждестранното участие на капитала	● сравнително висока динамика на нормативната база, регламентираща стопанската дейност
● гъвкави схеми на работа в сектора	● засилена конкуренция от чуждестранни компании
● стабилни индикатори (характеристики) на търсенето на услугата през годините	
ВЪТРЕШНИ ФАКТОРИ	
<i>СИЛНИ СТРАНИ</i>	<i>СЛАБИ СТРАНИ</i>
▶ големи възможности за развитие в йерархията при добри резултати	▶ нисък дял на участията на счетоводния персонал в обучителни курсове и семинари
▶ работа с ефективен счетоводен софтуер и ERP системи	▶ нисък дял на счетоводители, сертифицирани по ACCA, CIMA, CPA, CFA, FRM и други;
▶ работа с MS Excel, Pivot таблици	▶ ниското възнаграждение в някои териториално обособени сегменти

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Конкуренцията за висококачествен човешки капитал нараства в глобален план. Инвестициите в нови знания, умения, компетенции и компетентности на счетоводните специалисти и учене през целия живот при условията на дигитална икономика, нова организация на работните процеси,

дистанционна работа и други, създават предпоставки за конкурентен и устойчив на кризи бизнес.

Анализирането на тенденциите пред счетоводната професия и извършването на стратегическия анализ на професионалния профил на счетоводителя са с важно значение за формирането на цялостна оценка на възможностите и заплахите, на силните и слабите страни на професията, открояване ролята и значението на счетоводителя в условията на дигитална икономика, бързи изменения и нововъведения в корпоративния свят, автоматизация и дигитализация на счетоводния процес, както и необходимостта от получаване на регулярни нови знания и изграждане на умения, компетенции, компетентности (в т.ч. лидерски качества) у счетоводителя за реализиране на добавена стойност на бизнеса и постигане Целите за устойчиво развитие с хоризонт 2030 г.

Откритите от настоящето изследване критични фактори (рискове и слаби страни) налагат неотложни мерки за моделиране професионалния профил на счетоводителя и по-конкретно регулярни участия на счетоводния персонал в обучителни курсове и семинари, стимулиране сертифицирането на кадрите по АССА, СИМА, СРА, СФА, FRM и други, търсене на възможности за обединяване на дейности между счетоводните предприятия с цел повишаване ефективността на разходите и синергия, интензифициране на взаимовръзките с икономическите висши училища за оптимално адаптиране на учебното съдържание с нуждите на практиката и новите предизвикателства в счетоводната област.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Грозева, Н., 2019, Рисков капитал за млади иновативни предприятия. *Варна, УИ на ВСУ.*
2. Чиприянов, М., 2009, Корпоративно планиране. В. Търново: Абагар.